

Suuri mahdollisuus

KAUPPAKAMARI

TEESIT

SOTE – Suuri mahdollisuus

Hyvät sosiaali- ja terveyspalvelut on yksi suomalaisen yhteiskunnan suurimmista lupauksista Suomessa asuville. Tämän lupauksen lunastaminen maksaa tällä hetkellä yli 25 miljardia euroa vuodessa.

Vaikka lopputulos on monilta osin onnistunut – erikoissairaanhoido on Suomessa maailman huippua – niin epäonnistumme myös päivittäin. Jotkut terveyskeskuksiin ovat arkipäivää. Osa taas pääsee lääkäriin jo tänään työterveyshuollon tai yksityisen lääkäriaseman kautta.

Kun hoitoonpääsy pitkittyy, ongelmat pahenevat ja kustannukset lisääntyvät. Nykyinen järjestelmä ei kestä vanhenevaa väestörakennetta, autioituvaa maaseutua eikä jumiutunutta kansantaloutta. Olemme kuilun partaalla.

Tämä on vakava paikka, pahimmillaan kuolemanvakava. Mutta samalla tämä on vuosisadan mahdollisuus. Rohkeilla ja tarmokkailla toimilla voimme – paitsi saavuttaa hallituksen asettamat tavoitteet hyvinvointierojen kaventumisesta ja miljardien säästöistä – niin myös luoda uuden kansallisen kasvun moottorin.

Jos onnistumme, voimme samalla edistää suomalaisten terveyspalvelu- ja teknologiayritysten menestystä maailmalla.

Tiesitkö että?

Jos sote-palvelut järjestettäisiin tuloverotuksen tuotoilla, noin 95 prosenttia maksamistamme ansio- ja pääomatulojen veroista menisi nykyisen sote-järjestelmän pyörittämiseen.

Miten teemme muutoksen?

Ajattelemalla kaiken uudelleen. Sotessa ei ole kyse hallintorakenteista, vaan ihmisistä, terveydestä ja hyvinvoinnista.

Muutoksen moottoreita ovat

Tiesitkö että?

Suomessa hoidon taso on OECD-maiden parhaimmista. Sen sijaan hoitoon pääsyssä Suomi sijoittuu huonoimpaan kolmannekseen.

(*OECD Health at a Glance, 2015*)

Jonotusaika terveyskeskuslääkärille on esimerkiksi Helsingissä ja Turussa noin kolme viikkoa, Tampereella lääkäriin pääsee noin neljässä viikossa.

1. Uudet tavoitteet

Terveyden edistäminen ja vaikuttava sairaanhoito

Vastuu terveydestä ja terveellisistä elintavoista kuuluu paitsi jokaiselle itselleen, niin myös palvelun järjestäjälle ja palvelun tuottajalle. Nykyjärjestelmän ongelma on, että se ei kannusta ennaltaehkäisemään sairauksia tai hoitamaan niitä mahdollisimman tehokkaasti.

Uudistuksessa painopistettä täytyy siirtää sairaudenhoidosta terveyden edistämiseen. Siirtyminen jälkien korjaamisesta ennakotorjuntaan on keino saavuttaa uudistukselle asetetut tavoitteet kustannussäästöistä sekä hyvinvointi- ja terveyserojen kaventumisesta.

Toinen keino saavuttaa uudistuksen tavoitteet on lisätä sairaanhoidon vaikuttavuutta uusilla tehokkailla hoitomuodoilla. Vaikuttavampi sairaanhoito parantaa elämänlaatua ja hyvinvointia sekä alentaa kustannuksia.

Hyvinvointi- ja terveyserojen kaventuminen edellyttää myös entistä tasa-arvoisempaa hoitoa ja hoitoonpääsyä.

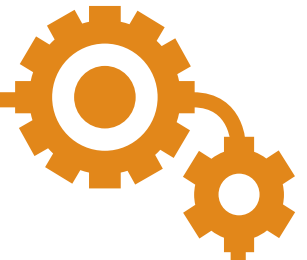
Esimerkki

Tukholmassa lääkärikäynnit kasvoivat eniten pienituloisimpien kaupunginosissa, kun terveyspalvelujen valinnanvapaus otettiin käyttöön.

Vastuu terveyden edistämisestä kuuluu myös kunnille. Esimerkiksi kouluilla on monia keinoja edistää lasten liikkumista ilman, että varsinaisia liikuntatunteja lisätään. Terveyden edistämisessä onkin kyse soteuudistusta laajemmasta kulttuurin ja toimintatapojen muutoksesta.

Lainsäädännön tehtävä

- Määritetään selkeästi, mitkä palvelut rahoitetaan julkisista varoista (palvelulupaus).
- Palvelulupaus sisältää sekä terveydenhoidon että sairaanhoidon.
- Ennaltaehkäisy on näkyvä osa järjestelmää.

Tiesitkö että?

Diabeteksen hoito maksaa noin 3 miljardia euroa vuodessa eli noin 15 prosenttia terveydenhuollon menoista. Diabetesta sairastavia on Suomessa puoli miljoonaa. Heistä 150 000 arvioidaan olevan diagnostisoi-mattomia tyypin 2 diabeetikoita.

Esimerkki

Diabeteksen seurantaohjelmalla voidaan yhdistää ja analysoida terveystarkastusten ja hoitokäyntien tietoja. Ohjelma arvioi tietojen perusteella diabetesriskiä. Näin voidaan panostaa ennaltaehkäisyyn.

Mikä voi mennä pieleen?

- Palvelulupauksen tai valinnanvapauden piiriin kuuluvien palvelujen määrittely saattaa epäonnistua. Kustannukset voivat lähteä hillitsemättömään kasvuun tai kaikki eivät saa tarvitsemiaan palveluja.
- Ennaltaehkäisy jätetään kokonaan kuntien vastuulle, eikä sotejärjestelmä sisällä kannustetta terveyden edistämiseksi. Kustannuksia ei saada kuriin.

2. Uudet toimintatavat

Digitalisaation ja teknologisen murroksen hyödyntäminen

Digitalisaatio ja uusien teknologioiden käyttöönotto sisältää soteuudistuksen suurimman mahdollisuuden. Robottiikka, nanoteknologia, 3D-tulostus ja muut innovaatiot mullistavat palvelujen tuottamisen. Diagnostiikka ja lääkkeet kehittyvät. Uudet hoitomuodot ja -välineet valtaavat alaa.

Sote-uudistus on suuri mahdollisuus synnyttää uutta ja innovatiivista yritystoimintaa, joka muuttaa perinteistä sosiaali- ja terveydenhuollon tuottamistapaa. Se tarjoaa tilaisuuden kehittää maailmanluokan terveysteknologiaa ja uusia sote-palvelujen toimintamalleja.

Tiesitkö että?

Terveysteknologia on Suomen suurin korkean teknologian vientiala. Suomalaisen terveysteknologian vienti on viisinkertaistunut kahdeskymmenessä vuodessa. Vuonna 2015 alan vienti kasvoi 6,6 prosenttia ja ylitti 1,9 miljardia euroa.

Mahdollisuuden hyödyntäminen edellyttää byrokratian purkua, toimintatapojen muutosta, uudenlaista johtamista sekä joustavia työn organisointimalleja. Byrokraattiset lupa-, valvonta- ja korvausmenettelyt hidastavat ja estävät uusien teknologioiden käyttöönottoa sekä aiheuttavat merkittäviä hallinnollisia kustannuksia.

Nykyjärjestelmässä ongelmia aiheuttaa myös asiakastietojen hajanaisuus. Puutteelliset tiedot asiakkaan terveydestä vaikeuttavat hoitoa, synnyttävät tarpeettomia kustannuksia ja voivat jopa vaarantaa potilaan hengen. Asiakastietojen kokonaisvaltainen hyödyntäminen on edellytys terveyden edistämisen onnistumiselle.

Lainsäädännön tehtävä

- Tieto seuraa asiakasta.
- Järjestelmä on joustava ja mahdollistaa uusien toimintatapojen käyttöönoton.
- palveluntuottajat voivat itse määrittellä, miten palvelut käytännössä tuotetaan.

Tiesitkö että?

Yhteys lääkäriin tai hoitajaan voidaan monessa tapauksessa järjestää puhelimen tai tietokoneen välityksellä. Seuranta voi tapahtua digitaalisten sovellusten avulla. Suuri osa palveluista ei ole aikaan tai paikkaan sidottu.

Esimerkki

Suomessa on kehitetty älypuhelinsovellus, joka tunnistaa eteisvärinän ja sydänkohtauksen oireet. Sovellus on tarkoitus julkaista tänä vuonna.

Mikä voi mennä pieleen?

- Uudistuksessa keskitytään vain hallintorakenteisiin ja uudistus perustuu vanhoihin toimintatapoihin ja menettelyihin. Uusien teknologioiden käyttöönotto on hidasta ja byrokraattista.
- Uudistuksessa tehdään jättimäisiä tietojärjestelmähankkeita, jotka venyvät ja aiheuttavat merkittäviä kustannuksia.

3. Uudet pelisäännöt

Reilu kilpailu ja laaja valinnanvapaus

Sote-uudistukselle asetettujen tavoitteiden saavuttaminen on mahdollista vain, jos parhaat ja tehokkaimmat käytännöt ja menetelmät otetaan käyttöön. Niiden löytäminen edellyttää, että järjestelmä perustuu reiluun kilpailuun.

Reilu kilpailu tarkoittaa, että yksityiset ja julkiset palveluntuottajat ovat samalla viivalla eli järjestelmä perustuu kilpailuneutraliteettiin. Julkista toimijaa ei saa suosia esimerkiksi toimitilojen, tarvikkeiden tai lääkkeiden hinnoittelussa.

Reilun kilpailun toinen puoli muodostuu asiakkaan mahdollisuudesta valita, keneltä palvelun hankkii. Asiakkaan valinnanvapauden tuleekin olla mahdollisimman laaja, jotta tehokkaimmat ja parhaat käytännöt myös leviävät mahdollisimman laajalle.

Kilpailu ja avoin tieto palveluista nostavat palveluiden laatua, kun asiakas voi valita haluamansa palveluntuottajan.

Tiesitkö että?

Valinnanvapaus on ollut jo vuosia käytössä esimerkiksi Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa, Englannissa ja Hollannissa. Asiakkaat saavat netistä laajasti tietoa palveluista, esimerkiksi palvelun laadusta ja jonotusajasta. Tutkimuksissa on havaittu, että tieto on ohjannut asiakkaiden valintaa parempien tuottajien pariin.

Lainsäädännön tehtävä

- Järjestelmä perustuu laajaan valinnanvapauteen.
- Asiakas saa tietoa palveluista avoimesti.
- Asiakas voi valita, keneltä palvelun hankkii.
- Kaikki kriteerit täyttävät toimijat voivat tarjota palveluja.
- Julkisiin ja yksityisiin palveluntarjoajiin sovelletaan samoja periaatteita.

Tiesitkö että?

Nykyjärjestelmässä yksityiselle palveluntarjoajalle asetetaan henkilös-
tö-, toimitila- ja tukipalvelumitoituksia, julkiselle toimijalle taas ei.
Yksityiseen palveluntuottajaan kohdistuu myös raportointivelvoitteita
ja valvontaa enemmän kuin julkisiin palveluntuottajiin.

Mikä voi mennä pieleen?

- Julkisten ja yksityisten palveluntuottajien välisiä vaatimus-,
valvonta- ja raportointieroja ei poisteta.
- Julkiset palveluntuottajat suorittavat toimitiloista ja tarvikkeista
markkinahintaa alhaisempaa korvausta.
- Kunnat suosivat julkisia toimijoita kaavoituspäätöksissä tai
muussa kunnallisessa päätöksenteossa.

4. Uudet kannustimet

Raha seuraa asiakasta

Rahoituksen tulee kannustaa tehokkuuteen. Jos rahoitus perustuu sairauksien hoitoon ja potilaskäynteihin, sote-alueilla ja palvelun tuottajilla ei ole motiivia panostaa ennaltaehkäisyyn. Jos taas ennaltaehkäisyyn ja terveyden edistämiseen ei panosteta, hyvinvointi ei lisääny eivätkä kustannukset vähene.

Terveyskeskuspalveluissa rahoituksen tulee perustua kokonaisvastuuseen. Asiakas valitsee palveluntuottajan, jolta saa terveyskeskuspalvelut. Palveluntuottaja saa rahoituksen asiakkaan valinnan perusteella, sen sijaan lääkärikäyntien määrä ei vaikuta rahoitukseen. Rahoituksen pitää olla riittävän suuri, mutta samalla sen täytyy myös kannustaa toiminnan tehostamiseen.

Erikoissairaanhoidossa rahoitus perustuu asiakkaalle tehtävään toimenpiteeseen. Asiakas voi valita, miltä palveluntuottajalta hankkii esimerkiksi leikkauksen. Kustannustehokkaat ja laadukasta palvelua tarjoavat toimijat pärjäävät parhaiten.

Tiesitkö että?

Nykyisessä järjestelmässä kuntien sosiaali- ja terveysmenot per kuntalainen ovat hyvin erisuuruiset. Vuonna 2014 perusterveydenhuollon nettokustannukset vaihtelivat 249 eurosta 1996 euroon kunnasta riippuen.

Lainsäädännön tehtävä

- Raha seuraa asiakasta.
- Rahoitus perustuu terveyskeskuspalveluissa palveluntuottajan kokonaisvastuuseen ja erikoissairaanhoidon palveluissa toimenpiteeseen.
- Palveluntuottaja ei saa maksua asiakkaan lääkärikäyntien määrän tai asiakkaalle tehtävien tutkimusten perusteella.

Esimerkki

Suomalainen työterveyspalveluja tarjoava yritys perii kuukausittaisen asiakasmaksun per henkilö. Työterveyshuollon painopiste on terveyden edistämisessä ja elämäntapojen muutoksessa.

Jos asiakas tarvitsee lääkäriä, lääkärikäynti hoidetaan mahdollisimman tehokkaasti. Käynti voidaan esimerkiksi järjestää puhelimitse tai etäyhteyden avulla. Jos asiakas saapuu lääkäriasemalle, kaikki tarvittavat toimenpiteet hoidetaan yhdellä käynnillä.

Mikä voi mennä pieleen?

- Rahoituksen taso määritetään liian korkeaksi tai liian matalaksi. Liian suuri rahoitus johtaa hillitsemättömään kustannusten kasvuun, ja liian alhainen rahoitus johtaa palvelulupauksen pettämiseen.
- Rahoitus muodostuu niin monimutkaiseksi, että järjestelmä ei ole läpinäkyvä eikä kannusta toimimaan tehokkaasti.

Päätäjän muistilista

- ✓ Julkisin varoin maksettavat palvelut määritetään selkeästi (palvelulupaus)
- ✓ Palveluita saa tarjota niin julkinen, yksityinen kuin kolmas sektori
- ✓ Palveluntuottajat ovat keskenään samassa asemassa
- ✓ Yhteiskunta määrittelee kriteerit, jotka palveluntuottajien on täytettävä
- ✓ Asiakas valitsee, keneltä palvelun hankkii
- ✓ Asiakas saa avointa ja vertailukelpoista tietoa palveluista sekä niiden tarjoajista ja laadusta
- ✓ Palvelun tarjoaja päättää, miten palvelu tuotetaan
- ✓ Tieto seuraa asiakasta
- ✓ Raha seuraa asiakasta
- ✓ Rahoitus sidotaan kannusteisiin
- ✓ Ennaltaehkäisy on näkyvä osa järjestelmää